

تأملی بر تربیت چندفرهنگی در تربیت معلم

● دکتر جلال غریبی

مدرس گروه علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان کردستان

در عصر حاضر، به دلیل تعاملات گسترده فیزیکی و مجازی افراد و فرهنگ ها و از میان رفتن مرزهای قراردادی سستی، پیوندهای گریزناپذیری بین افراد و فرهنگ ها بوجود آمده است. حضور فرهنگ ها در کنار یکدیگر و تلاقی آنها، احتمال ایجاد چالش و تنش در میان افراد و فرهنگ ها را افزایش داده است. بدین جهت پیش بینی ساز و کار مناسب به منظور نزدیکی فرهنگ ها، ایجاد تفاهم و تعامل میان آنها در جهت هم زیستی مسالمت آمیز و رفع سوء تفاهم های احتمالی ضرورت مضاعف می یابد. در این راستا، از جمله رسالت های اساسی نظام تعلیم و تربیت در جوامع چندفرهنگی، طراحی و اجرای برنامه های حساس به فرهنگ و پاسخگو به ویژگی های چندفرهنگی است.

تعلیم و تربیت چندفرهنگی موضوعی است که اخیراً ذهن بسیاری از اندیشمندان علوم اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و تربیتی کشورها را به خود معطوف داشته است. در تعریف تعلیم و تربیت چندفرهنگی چنین آمده است؛ توصیف یک رویکرد که تلاش دارد کثرت گرایی فرهنگی را ارج نهاده و نیازهای آموزشی جامعه ای که دارای بیش از یک مجموعه سنت های معین و ترکیبی از فرهنگ های متعدد است را اهمیت و ارزش قائل شد و تصدیق نماید. این رویکرد روش سودمندی است تا جوامع از طریق نظام های تربیتی، کثرت گرایی فرهنگی را در جهت ارتقای فرهنگ بین فردی و به عنوان رویکردی که فرصت های برابر آموزشی را در اختیار همگان قرار می دهد، گسترش دهد.

در دنیای متغیر امروز، برنامه های تربیت معلم باید طوری طراحی شود که مطالب عرضه شده با نیازهای افراد متعلق به فرهنگ های مختلف انطباق داشته باشد. امروز به دلیل تغییرات در بسیاری از شرایط (افزایش دانش بشری، رشد و توسعه تکنولوژی، ارتباطات جهانی و ...) نیازمند تهیه طرح و برنامه خاصی هستند که متناسب با شرایط جدید باشد. اولویت این برنامه ها باید در جهت رشد، خلاقیت و ایجاد دید انتقادی در معلمان و دانش آموزان باشد تا بتوانند خود را با سبک های در حال تغییر زندگی، تغییرات جمعیت و مسائل و مشکلات جهانی انطباق دهند. آموزش معلمان باید بر اهمیت زبان و فرهنگ کودک تأکید کند و گروه مسلط جامعه نیز باید

در معرض زبان و تنوع فرهنگی جامعه قرار گیرد تا از دلایل وجود نظریات گوناگون آگاه شود و از جامعه چندفرهنگی خود درک بهتری به دست آورد.

در ایران متنوع از لحاظ قومی و فرهنگی، آماده کردن معلمان برای آموزش های چندفرهنگی، ضرورت عصر حاضر است که تا به حال مغفول واقع شده است. بنابراین، برنامه های تربیت معلم باید طوری طراحی شود که این گونه مراکز با ایجاد جو مناسبی برای یادگیری، دانستن و درک گروه های مختلف فرهنگی و قومی، در سراسر کشور رسالت خود را به خوبی انجام دهند. ضرورت آگاه کردن معلمان و برانگیختن آنها به منظور تأیید تنوع فرهنگی و رشد ارزش های مثبت نسبت به گروه های اقلیت، از هر زمان دیگری بیشتر احساس می شود. مراکز تربیت معلم باید راهبردهایی را به معلمان خودش آموزش دهد که بیان کننده و معرف نقش تاریخی و پراهمیت همه اقوام و ملیت های سراسر کشور و جهان در تعالی کشور باشد و از هر گونه

و عمل آموزش، یادگیری و پرورش با رویکرد فرهنگی و تأکید بر تربیت ضرورتی است که باید بر مبنای مطالعات بین فرهنگی، پژوهش‌های تطبیقی و با استفاده از روشهای پژوهش کیفی و مردم‌نگارانه انجام و ترویج شود (سرکار آرانی، ۱۳۹۰). آموزش چند فرهنگی در خدمت برآوردن نیازهای همه افراد است و این افراد در جامعه‌ای زندگی می‌کنند که دارای چندین فرهنگ است. همه باید تنوع فرهنگی را تشخیص دهند و به آن احترام بگذارند. در ضمن، درک عمیق‌تری از گروه‌های فرهنگی به دست آورند و به خصوص، گروه‌های فرهنگی داخل کشور را به خوبی تشخیص دهند. آنان باید میراث فرهنگی خود را درک کنند و به آن ارزش بگذارند.

برنامه‌های آموزش معلمان باید نیازهای فرهنگی و زبانی دانش‌آموزان مختلف را به معلمان یادآور شود و به آن‌ها گوشزد کند که در نظام تک فرهنگی و تک زبانی این نیازها برآورده نمی‌شود. یک برنامه با کیفیت تربیت معلم می‌تواند معلمانی تربیت کند که پذیرش تنوع فرهنگی و قدردانی از آن را - هم از بعد عقلانی و هم از بعد عاطفی - آموخته باشند. علاوه بر این معلمان باید طوری تربیت شوند که از اهمیت هویت فرهنگی و قومی دانش‌آموزان و اثرات آن بر خودپنداره آن‌ها آگاه باشند.

بررسی و واکاوی برنامه‌های تربیت معلم و آماده کردن معلمان برای پاسخگویی به نیازهای دانش‌آموزان در عصر حاضر، ضرورتی ناگزیر است، چرا که تا معلمان، خود در راستای اجرای نیازهای این عصر، آموزش نبینند، امکان ندارد کارآمد و مؤثر باشند و آموزش و پرورش هم‌قادر نخواهد بود که در سطح ملی و بین‌المللی، به تربیت انسان‌های شایسته بپردازد.

در پایان نظر به اهمیت، اعتبار و ارزشی که برای معلم متصور است، سرمایه‌گذاری در جهت تربیت و تأمین این رکن مهم تعلیم و تربیت بهترین نوع سرمایه‌گذاری است. زیباترین اصلاح و بازسازی آموزش و پرورش در صورتی که معلم به تعداد و با کیفیت مطلوب در اختیار نباشد با شکست روبرو خواهد شد (کاردان، ۱۳۶۷). محتوای با کیفیت برنامه‌های تربیت معلم میتواند معلم را در رسالتش کمک کند و این مهم را به عنوان یکی از اهداف تعالی جامعه به ثمر برساند و بتواند سبب شکوفایی جامعه و بالخصوص آموزش و پرورش شود.

قوم‌مداری و تحلیل سایر فرهنگ‌ها در فرهنگ مسلط خودداری کند. برنامه‌های تربیت معلم باید منابع، مطالب، نیروی انسانی و دانش پایه‌ای را فراهم آورد که در خدمت آموزش چند فرهنگی باشد.

پژوهش‌های بین‌المللی پیرامون «فرهنگ آموزش و یادگیری» نشان می‌دهند که آموزش فعالیت‌های فرهنگی در قالب سناریوهای فرهنگی تبیین می‌شوند. این سناریوها رفتار فردی و اجتماعی را هدایت می‌کنند و به همگان می‌گویند که چه انتظاراتی از فرایند آموزش و یادگیری می‌توان داشت. بنابراین رویکردهای آموزش و یادگیری از مناسبات فرهنگی، فکری و نظری متفاوتی تغذیه می‌کنند. اقتباس رویکردها و روش‌های اندیشه و عمل تربیتی بدون توجه به موقعیت‌های فرهنگی اجتماعی زیست و بالندگی آنها آفتزا است و در عمل ناکارآمدی‌های بسیاری را به فرایند آموزش و یادگیری تحمیل می‌کند. بنابراین بازیابی ساختار و چارچوب اندیشه‌ها